

Doporučení č. 13 pro jednotlivce týkající se hormonální substituční terapie

Pokud se po důkladné konzultaci se zdravotnickým pracovníkem rozhodnete pro hormonální substituční terapii (při příznacích menopauzy), omezte její používání na co nejkratší dobu.

Klíčové shrnutí

- Menopauzální hormonální substituční terapie (HRT) je spojena se zvýšeným rizikem rakoviny prsu; míra rizika se však liší podle složení léku, délky jeho užívání a způsobu podání. V současné době je k dispozici několik přípravků pro HRT s nižšími riziky.
- Někdy může být HRT nejúčinnějším řešením několika příznaků menopauzy. Proto je třeba zvážit potenciální nevýhody užívání HRT v porovnání s přínosy pro zlepšení kvality života a duševního zdraví.
- Rozhodnutí o užívání HRT je třeba důkladně prodiskutovat se zdravotnickým pracovníkem, protože riziko vzniku rakoviny prsu se u jednotlivých osob liší. Užívání HRT by mělo být pravidelně vyhodnocováno a HRT by měla být užívána co nejkratší dobu.

HRT a rakovina

Menopauzální HRT je léčivý přípravek k léčbě příznaků menopauzy. HRT využívá hormony produkované mimo tělo k replikaci hormonů, které ženy produkovaly před menopauzou. Používá se hormon estrogen, který se podává samostatně nebo v kombinaci s jiným hormonem zvaným progesteron.

Ženy v menopauze pociťují řadu příznaků, které negativně ovlivňují kvalitu jejich života a duševní zdraví. Některé důsledky menopauzy, například osteoporózu, lze léčit zvláštními léky. Značná část příznaků menopauzy však zasluhuje použití HRT jako nejúčinnější formy léčby.

Jaké je složení a forma podávání HRT?

HRT je dostupná ve dvou hlavních skupinách léků: HRT obsahující pouze estrogen a kombinovaná HRT (estrogen a progesteron). Estrogenová složka HRT může být podávána ve formě náplasti s pomalým uvolňováním (s progesteronem nebo bez progesteronu), gelu nebo krému, případně ve formě perorálních tablet, v nichž je kombinována s progesteronem. Progesteronová složka může být podávána jako perorální tableta (s estrogenem nebo bez estrogenu) nebo jako náplast s pomalým uvolňováním s estrogenem. Samotný progesteron může být podáván také jako nitroděložní hormonální tělísko.

Riziko rakoviny prsu se zvyšuje, používá-li se kombinovaná HRT (estrogen plus progesteron), a to i krátkodobě. Zvýšení rizika rakoviny prsu je menší u HRT obsahující pouze estrogeny než u kombinované HRT. Užívání HRT může být také spojeno se zvýšeným rizikem rakoviny vaječníků a endometriálního karcinomu.

Zdá se, že od roku 2015 se míra předepisování HRT zvýšila, přičemž se mnohem více zvýšil počet předepsaných

náplastí, gelů nebo krémů než počet předepsaných perorálních HRT, pravděpodobně proto, že se snáze aplikují a jsou vnímány jako prostředek, který vede k menšímu zvýšení rizika.

Kroky, jak snížit riziko rakoviny

Se svým zdravotnickým pracovníkem posuďte individuální rizika a vše důkladně proberte. Rozhodnutí o užívání HRT vyžaduje pečlivé zvážení jejích přínosů a nevýhod. To zahrnuje:

- 1) individuální posouzení rizik, včetně základního mamografického vyšetření a posouzení hustoty prsní tkáně a posouzení rodinné anamnézy a dalších rizikových faktorů (za účelem vyhodnocení možného rizika spojeného s užíváním HRT);
- 2) přijetí informovaného rozhodnutí po důkladném projednání se zdravotnickým pracovníkem o poměru přínosů a nevýhod, včetně diskuse o nejvhodnějším složení HRT;
- 3) pravidelné opětovné posouzení, aby se užívání HRT co nejvíce minimalizovalo.

Zjistěte, které složení HRT je pro vás vhodné. Různá složení HRT jsou spojena s různou mírou rizika vzniku rakoviny prsu. HRT obsahující pouze estrogen je spojena s menším zvýšením rizika; HRT obsahující pouze estrogen však mohou užívat pouze ženy, kterým byla odstraněna děloha. Pro tyto ženy je vhodnější vaginálně podávaný estrogen, protože nemusí zvyšovat riziko vzniku rakoviny prsu.

Omezte užívání HRT na co nejkratší dobu. Čím je doba užívání HRT delší, tím větší je riziko vzniku rakoviny prsu. Doporučuje se pravidelné přehodnocování příznaků, aby bylo možné upravit dávku nebo v případě potřeby upravit složení a určit, zda je nutné v užívání HRT pokračovat.

HRT by se neměla používat jako preventivní opatření. Předpokládalo se, že HRT bude mít pozitivní vliv na kardiovaskulární a neurokognitivní zdraví. Důkazy to však nepotvrzují. Užívání HRT by mělo být zvažováno pouze u žen s příznaky menopauzy.

Vedlejší přínosy pro prevenci nepřenositelných nemocí s podobnými rizikovými faktory a možnosti podpory zdraví

HRT nechrání srdce ani mozek. Naopak se zdá, že zvyšuje riziko demence. Proto je důležité, aby se ženy, které zvažují zahájení užívání HRT, a ty, které v současné době HRT již užívají, poradily se svým zdravotnickým pracovníkem o přínosech a nevýhodách HRT.

Seznamte se s politikami, které podporují bezpečné používání HRT

Účinné politiky, které podporují užívání HRT a zároveň činí opatření k zajištění nejlepších možných výsledků pro osoby, jež tyto léky užívají. Mezi tyto politiky patří:

- snadný přístup ke zdravotnickým pracovníkům, s nimiž lze diskutovat o příznacích menopauzy a o přínosech a nevýhodách užívání HRT a o nehorizontálních alternativách,
- posouzení základního rizika rakoviny prsu před zahájením užívání HRT a pravidelné přehodnocování příznaků a užívání HRT,
- dostupnost různých složení HRT, které jsou k dispozici pouze na lékařský předpis, aby bylo možno přizpůsobit užívání HRT individuálním potřebám a minimalizovat její rizika,
- průběžné další lékařské vzdělávání a profesní rozvoj zdravotnických pracovníků.

Pochopení rizika

- Zvyšující se věk je spojen s rostoucím rizikem rakoviny prsu. Zvýšení rizika rakoviny prsu u žen užívajících HRT je v případě starších žen vyšší než u žen, které HRT neužívají.
- Ženy po menopauze s nadváhou nebo obezitou mají vyšší riziko rakoviny prsu, protože v tělesném tuku se syntetizuje nadbytek vnitřního estrogenu. Zvýšení rizika rakoviny prsu v důsledku užívání HRT je však u nich menší než u žen, které nadváhu nebo obezitu nemají.
- Rodinná anamnéza rakoviny prsu a vyšší hustota prsní tkáně (která se zjišťuje pomocí mamografie) jsou neovlivnitelné faktory, které zvyšují riziko rakoviny prsu ve srovnání s ženami bez rodinné anamnézy rakoviny prsu a s normální nebo nízkou hustotou prsní tkáně.
- Užívání HRT zvyšuje hustotu prsní tkáně, což snižuje citlivost mamografie používané při diagnostice a screeningu; užívání HRT tak zvyšuje pravděpodobnost, že mamografie v některých případech neodhalí rakovinu prsu v rané fázi.

© Obrázek: Shamil / AdobeStock.com

Literatura

Banks et al. (2003). Lancet. 362(9382):419–427. PMID: 12927427.

Chlebowski et al. (2020). JAMA. 324(4):369–380. PMID: 32721007.

Collaborative Group on Hormonal Factors in Breast Cancer (Kolaborativní skupina pro hormonální faktory u rakoviny prsu) (2019). Lancet. 394(10204):1159–1168. PMID: 31474332.

Mezinárodní agentura pro výzkum rakoviny (2012). Pharmaceuticals (Léčivé přípravky). IARC Monographs, svazek 100A.

National Institute for Health and Care Excellence (Národní institut pro zdraví a kvalitu péče) (2024). Menopause: identification and management (Menopauza: identifikace a zvládnutí). NICE guideline [NG23].

Vinogradova et al. (2021). BMJ. 374:n2182. PMID: 34588168.

Vinogradova et al. (2020). BMJ. 371:m3873. PMID: 33115755.

US Preventive Services Task Force (Americká pracovní skupina pro preventivní medicínu) (2022). JAMA. 328(17):1740–1746. PMID: 36318127.

Práci s názvem *European Code Against Cancer 5th edition: 14 ways you can help prevent cancer* vydala v roce 2025 Mezinárodní agentura pro výzkum rakoviny (IARC), která si ponechává autorská práva k původnímu anglickému dílu (*Understand ECAC5 | Fact Sheets and Policy Briefs*). Svolení k překladu vydání do českého jazyka udělil držitel autorských práv Evropské unii, která za překlad nese výlučnou odpovědnost.

© Evropská unie, 2026

K veškerému použití nebo reprodukci prvků, které nejsou ve vlastnictví Evropské unie, může být nutné získat svolení přímo od příslušných nositelů práv.

PDF ISBN 978-92-68-36167-2 doi:10.2875/6182029 EW-01-25-134-CS-N

Říjen 2025

Tento informační přehled vypracovala pracovní skupina 4 pro lékařské zákroky s podporou pracovní skupiny 5 pro komunikaci a zdravotní gramotnost a sekretariátu projektu Evropský kodex proti rakovině, 5. vydání.